HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

זה הכלל כל שינטל האילן ויכולה לעמוד בפני עצמה כשרה ועולין לה ביום טוב:

גמ' מני מתניתין רבי עקיבא היא דתניא[א] העושה סוכתו בראש הספינה רבן גמליאל פוסל ור"ע מכשיר מעשה ברבן גמליאל ור"ע שהיו באין בספינה עמד ר"ע ועשה סוכה בראש הספינה למחר נשבה רוח ועקרתה אמר לו רבן גמליאל עקיבא היכן סוכתך אמר אביי דכולי עלמא [א]היכא דאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה לא כלום היא יכולה לעמוד בשאינה מצויה דיבשה כ"ע לא פליגי דכשרה כי פליגי בדיכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה ואינה יכולה לעמוד [ב](ברוח שאינה מצויה דיבשה) רבן גמליאל סבר סוכה דירת קבע בעינן וכיון דאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים לא כלום היא ר"ע סבר [ג]סוכה דירת עראי בעינן וכיון דיכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה כשרה: או על גבי גמל כו': מתני' מני רבי מאיר היא דתניא העושה סוכתו על גבי בהמה ר"מ מכשיר ורבי יהודה פוסל מ"ט דרבי יהודה אמר קרא [1]חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים [ה]סוכה הראויה לשבעה שמה סוכה סוכה שאינה ראויה לשבעה לא שמה סוכה ורבי מאיר הא נמי מדאורייתא מחזא חזיא ורבנן הוא דגזרו בה [ד]עשאה לבהמה דופן לסוכה ר"מ פוסל ור' יהודה [ג]מכשיר שהיה [ו]רבי מאיר אומר כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי ולא פסין לבירואות ולא גולל לקבר [ז]משום רבי יוסי הגלילי אמרו אף אין כותבין עליו גיטי נשים מ"ט דר' מאיר אביי אמר שמא תמות רבי זירא אמר שמא תברח בפיל קשור כולי עלמא לא פליגי דאי נמי מיית יש בנבלתו [ח]' כי פליגי בפיל שאינו קשור למאן דאמר שמא תמות לא חיישינן למאן דאמר גזרה שמא תברח חיישינן למאן דאמר גזרה שמא תמות ניחוש שמא תברח אלא בפיל שאינו קשור כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בבהמה קשורה למ"ד גזרה שמא תמות חיישינן למ"ד גזרה שמא תברח לא חיישינן ולמאן דאמר גזרה שמא תברח ניחוש שמא תמות [ט]מיתה לא שכיחא והאיכא רווחא דביני ביני דעביד ליה בהוצא ודפנא ודלמא רבעה דמתיחה באשלי מלעיל ולמאן דאמר גזרה שמא תמות נמי הא מתיחה באשלי מלעיל זמנין דמוקים בפחות משלשה סמוך לסכך

וכיון

הואיל ואם ינטל האילן נופל קרקעית הסוכה שאינו יכול לעמוד בסמיכת שתים שבארץ אין עולין לה ביום טוב דמשתמש באילן: **גמ' לא כלום היא.** דאפי' דירת עראי לא הויא: **שאינה מצויה דיבשה.** הוי כרוח מצויה דים: **יכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה דיבשה.** דהיינו רוח מצויה דים דכולי עלמא כו' אף ע"ג דאינה עומדת ברוח שאינה מצויה דים דאפי' למאן דבעי סוכה דירת קבע איכא: **על גבי בהמה.** כגון נתן דלתות על שני סוסים והם קרקעית הסוכה ועשה למעלה מחיצות וסכך: **הראוי' לשבעה.** והשתא דגזור רבנן אין עולין לה נמצאת שאינה ראויה ליום ראשון: **ולא פסין לבירות.** דתנן בעירובין (דף יז:) עושין פסין לבירות ארבע' דיומדין לבור שברשות הרבים והבור עמוק עשרה דהוא רה"י ואין יכול למלאות ממנה אלא אם כן מוקף מחיצות ומפני בהמות עולי רגלים התירו המחיצות בארבעה דיומדין לארבע פיאות ואמר ר' מאיר דלא עבדין חדא מהנך בבעלי חיים וטעמא מפרש לקמן: **ולא גולל לקבר.** כלומר אם עשאוהו כיסוי לארונו של מת אין שם גולל עליו לטמא דאמרי' בבהמה המקשה דגולל מטמא במגע ובמשא ובאהל דתניא (חולין דף עב.) על פני השדה לרבות גולל ודופק: **ור' יוסי הגלילי.** מפרש לקמיה[ה] טעמא: **גזרה שמא תמות.** הבהמה ביום טוב ותפול ואין כאן דופן ונמצא בטל ממצות סוכה ולקמיה [כד.] פריך ובגולל דקולא היא מאי טעמיה: **קשור.** דליכא למיחש שמא תברח: **דכולי עלמא.** בין לאביי בין לרבי זירא מכשיר רבי מאיר: **דאי נמי מיית.** ויפול יש בנבלתו עשרה: **מיתה לא שכיחא.** ואפילו רבי מאיר לא פסיל: **והאיכא רווחא.** דביני כרעי שהיא פירצה ואפי' כשהיא חיה: **דעביד ליה.** גדר בין רגליה: **בהוצא ודפנא.** הוצא לולבי דקל. דפנא ענפי עץ שקורין לוריי"ר וגדל בו פרי שקורין באיי"ש: **רבעה.** רובצת: **אשלי.** חבלים: **הא מתיחה באשלי מלעיל.** ואם תמות אינה נופלת: **זימנא דמוקי לה פחות מג' כו'.** פעמים שאין בגובהה של בהמה אלא שבעה ומשהו וסוכה עשרה דקאי לה בפחות משלשה סמוך לסכך ואמרינן לבוד:

וכיון

דתניא העושה סוכתו בראש הספינה. שפיר גריס בברייתא בראש העגלה דפליגי נמי בראש העגלה כדפרישי' לעיל (דף כא: בד"ה שאין) ולא כמו שפי' ר"ת בפ"ק (דף ז: ושם בד"ה העושה): **על** גבי בהמה. פ"ה נתן דלתות על ב' סוסים להיותם קרקעית הסוכה ועשה למעלה מחיצות וסיכך רבי יהודה פוסל ומכאן קשה לפ"ה דמתניתין דלעיל (דף כא:) גבי סמך סוכתו בכרעי המטה כדפי' לעיל וי"מ דהכא לאו במיטלטל הסכך על גבי הבהמה דא"כ למה לי קרא לר' יהודה תיפוק ליה משום דאין לה קבע כדפרישית לעיל אלא העמיד סוכה על ד' קונדסים וסמך עליהן הסכך והכניס שם הבהמה ועשה עליה קרקעיתה ומחיצותיה עד לסכך דלא חזיא לשבעה דאין עולין על גבי בהמה ביום טוב: **סוכה** הראויה לשבעה. מהאי טעמא נמי היה פוסל בסוכה על גבי אילן: **ורבי** יהודה מכשיר. בשלא סמך הסוכה על גבה איירי דא"כ הויא לה כסמכה בכרעי המטה: **ולא** גולל לקבר. כשהמת מונח בקבר מניחין על הקבר אבן גדולה לסתום את חללה והוא נקרא גולל כדמוכח במסכת אהלות פרק ט"ו [מ"ח] דתנן קורה שעשאה גולל לקבר בין מוטה על צידה בין עומדת אין טמא אלא כנגד הפתח ועוד תניא בתוספתא דאהלות [פט"ו ע"ש] גל של צרורות גולל [ט] לקבר הנוגע בתוכו עד ארבעה טפחים טמא דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אינו טמא אלא סדר הפנימי צורכו של קבר משמע דנקרא גולל מה שסותם החלל ועוד תניא בתוספתא דאהלות סוף פרק [י] (שני) שתי אבנים גדולות של ארבעה טפחים שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שתיהן טמא ניטלה אחת מהן המאהיל על גבי שניה טהור מפני שיש לטומאה דרך שתצא מכל הני משמע שתחת הגולל כולו חלל ואע"ג דבפ' בהמה המקשה (חולין דף עב.) נפקא טומאת הגולל מדכתיב על פני השדה דמשמע דאין דבר על גבי הגולל ועומד מגולה על פני השדה זימנין דאינו מגולה כי ההיא דגל של צרורות דאינו טמא אלא סדר הפנימי ודופק הנזכר בכל מקום עם הגולל הם אבנים שהגולל נשען עליהם כדתנן פרק ב' דאהלות [מ"ד] ואיזהו דופק את שהגולל נשען עליו אבל דופק דפקין טהור דפעמים מניחין אבן לסמוך אותה שהגולל נשען עליה והיא נקראת דופק דפקין וצריך לדקדק הא דאמר פ' העור והרוטב (חולין דף קכו:) דגולל מטמא במגע ובאהל היכי דמי בשלמא מגע אפשר מן הצד אלא באהל מאי אריא משום גולל תיפוק ליה משום שהקבר סתום ותניא בנזיר פ' כהן גדול (דף נג:) או בקבר זו קבר סתום דאמרי' טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואין לומר דאיצטריך היכא דאין המת בקבר דאי ליתיה אם כן לא מטמא משום גולל דאפי' כי איתיה ויש מקום לטומאה לצאת לא מטמא ואין לומר נמי כגון דבולט חוץ לקבר דהא מה שחוץ לקבר טהור כדקאמרינן אין טמא אלא כנגד הפתח דהא דקתני סיפא עשה ראשה גולל לקבר אין טמא אלא עד ארבעה טפחים היינו כשנתנה על הקבר מעומד איירי דכולה כנגד הפתח ועד ארבעה דקתני היינו בגובהה דומיא דההיא דגל של צרורות לרבי יהודה ומיהו מצינן למימר דאיצטריך למאהיל על הגולל כנגד מחיצות הקבר שהגולל מונח עליהם דאע"פ שאין מאהיל כנגד חלל הקבר טמא משום דמאהיל על הגולל דאם אין שם גולל טהור[י]: **בפיל** קשור כולי עלמא לא פליגי. לשון הש"ס משונה כאן משאר מקומות דרבי זירא ואביי תרוייהו מפרשי טעמא דרבי מאיר והוה ליה למימר מאי בינייהו והוא מפרש והולך בלשון פליגי: **ולמאן** דאמר שמא תמות ניחוש שמא תברח. דאע"ג דלמאן דאמר שמא תברח נמי על כרחך ר' יהודה דמכשר לא חייש מ"מ אביי אליבא דר"מ דחייש למיתה דלא שכיחא כ"ש דיש לו לחוש לשמא תברח דשכיחא:

דתניא

מסורת הש"ס

א) לעיל ז:, ב) [נ"ל ברוח מצויה דים כך גירסת תוספות לעיל ז: ד"ה העושה וכ"ג הרא"ש והר"ן], ג) [לקמן כז:], ד) עירובין מד., ה) [שם טו:], ו) [שם], ז) [יומא יג.], ח) [דף כד:], ט) [נ"ל שעשאו גולל], י) [נ"ל שלישי], כ) [וע"ע תוס' ברכות יט: ד"ה מלגין וכו'],

תורה אור השלם

1. חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ:

דברים טז יג

מוסף רש"י

בראש הספינה. שהיא גבוהה מאד, כספינות הים שהן גדולות והרוח באה ועוקרתה (לעיל ז:).

עין משפט נר מצוה

יד א ב מיי' פ"ד מהל' סוכה הל' ה טוש"ע א"ח סי' תרכח סעיף ב:

טו ג מיי' שם הלכה טז טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף יא:

לעזי רש"י

לוריי"ר. דפנה.

באיי"ש. גרגירים (ובפרט פירות הדפנה).

רבינו חננאל

ואוקימנא ביכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה ואינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים, ור' עקיבא היא, דאמר סוכה דירת עראי בעינן, וקיימא לן כוותיה. **פיסקא** בראש האילן או על גבי הגמל כשרה, ואין עולין לה ביום טוב. ואוקימנא לר' מאיר, דתניא העושה סוכתו על גבי בהמה, ר' מאיר מכשיר, ור' יהודה פוסל, משום דבעי סוכה דחזיא ליה לשבעת ימי החג, כדכתיב בסכות תשבו שבעת ימים, והא אין יכול לעלות לה ביום טוב, דתנן אלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה. ור' מאיר אמר לך, הא נמי מדאורייתא חזיא ורבנן גזרו בה. ת"ר עשאה לבהמה דופן, ר' מאיר פוסל ור' יהודה מכשיר, שהיה ר' מאיר אומר כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותן לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי כו'. מאי טעמא דר' מאיר, אמר אביי גזירה שמא תמות כו'. משום גזירה פוסל מכלל דדופן מעליא הוא, והא איכא רווחא דמכריסה ועד ארעא. ושנינן דעבד לה בהוצא ודפנא, ומשום שלא תרבע תחתיה, תלאה בחבלים כו'.